

ФЕДЕРАЦИЯ НА НЕЗАВИСИМИТЕ СИНДИКАТИ ОТ ЗЕМЕДЕЛИЕТО

1606 София, ул. Владайска 29, www.fnsz.org
1606 СОФИЯ, УЛ. ВЛАДАЙСКА 29, WWW.FNSZ.ORG

Коалиционното Споразумение за Управление на България - Приложение 7 - сектор „Земеделие“

Анализ и становище на ФНСЗ¹

В Споразумението се посочва като обща визия - почтеността, прозрачността и нулевата корупция. Поставените цели са за съдебна реформа, върховенство на закона, стимулиране на иновациите и развитие на човешкия капитал, подобрене на бизнес средата и управлението на държавни предприятия. Споразумението съдържа 18 приложения за различни сектори и Приложение със законодателна програма (Приложение 19). Приложението, което разглежда политиката по земеделие е №7.

За целите на секторните възможности и предизвикателства нашият анализ е фокусиран именно върху Приложение №7.

Споразумението в сектор „Земеделие“ поставя амбициозната задача за цялостно преобразуване на аграрната политика в страната с цел постигане на устойчив сектор с висок експортен потенциал и добавена стойност. За ефективното развитие на отделните браншове в отрасъла се разчита на реформа, която ще се подчинява на принципи, заложи в европейските стратегически документи по Зелената сделка и ще се извърши чрез инструментите на Общата селско стопанска политика, НПРУ, както и останалите стратегически секторни документи в сътрудничество с браншовите организации. Заложена е сериозна законодателна програма и промяна на подзаконовите актове въз основа на предвидени ревизии, анализи, оценки.

За първи път се посочва, че от изключителна важност е да се изгради интегриран държавнически подход, в който Министерство на земеделието, храните и горите заема водещо място по отношение на продоволственото обезпечение, регионалното развитие, специализираното образование, научния прогрес, иновациите и дигитализацията, както и националната сигурност.

Основните линии, заложи в политиките на отрасъла са прозрачност и обществен контрол на администрацията на МЗХГ и прозрачност на управлението на бюджетните средства и европейските фондове, администрирани от МЗХГ. Намалването на административната тежест при извършване на

^{1 1} Това Становище е интегрална част от цялостен документ Становище на КНСБ, прието на КС на 21.12.2021

стопанска дейност в земеделието, животновъдството и преработката и недопускането на корупция и осигуряване на по-голяма прозрачност на извършваната работа са също декларирани в споразумението. Тези ангажименти отговарят на сериозни обществени очаквания към секторната администрация, но също и на основните цели в стратегическата политика ОСП 2020+.

С оглед преодоляване на дисбалансите, които съществуват от десетилетия в отрасъла ще се положат усилия за ограничаване на концентрацията на производствени ресурси и създаване на условия за запазване и изграждане на средна класа земеделски производители, животновъди и преработватели. Ще се насърчават инвестиции, които да променят облика на България като суровинна страна в посока към производител на готова продукция с по-висока добавена стойност. Ще се води активна работа в подкрепа на потреблението на български продукти.

Тези ангажименти/декларативни отговарят в голяма степен на нашата дългогодишна и последователна синдикална политика за по-справедлива и по-балансирана селскостопанска политика

За първи път в този програмен период в Програмата за развитие на селските райони **съвместно с браншовите организации** ще се структурират секторните мерки:

- ще се определи пакет от мерки с таван на общата субсидия по втори стълб на ОСП, който да е насочен към големите производители, за да се гарантира ресурса за микро, малки и средни стопани на база секторни политики и области;
- ще се създадат гарантирани регионални бюджети на областно ниво и/или секторни бюджети, за инвестиции съобразно нуждите на самите земеделски производители; навременно и полезно с оглед децентрализацията на политиките и приближаването им до регионалните потребности и възможности;
- ще се изградят 6 регионални събирателни пазара за пресни плодове и зеленчуци, и месо, които да дадат възможност на малките, средните и големите производители/вносители да пласират своята продукция, събирайки в едно цялата палитра от контролни органи и институции.

Поет е нов курс на признание на аграрната и приложната науката чрез поощряване на комерсиализацията на **научните постижения** – инвестиции в сортово разнообразие и нови породи, които да послужат за база на нови експортни възможности.

Преразпределителното плащане е важен инструмент от схемите за подпомагане на доходите на стопаните защото дава справедливост и към по-малките земеделски стопани. Положителна посока е заделянето на 10 % от бюджета на директните плащания за преразпределително подпомагане на земеделските производители.

В програмен период 2013-2021 за първи път се приложи **таван и намаление** на плащанията и приспадането на разходите за труд и заплати. ФНСЗ от 2015г. следи приспадането на разходите за възнаграждения и труд и разполага с

необходимата информация, която сочи увеличение както на броя на фирмите, възползващи се от компенсирането на посочените по-горе разходи, така и размера на усвоените средства. Това е изключително полезна и доказана практика, която удостоверява регламентираната работна ръка, изсветлява сектора и най-вече действа като стимул за повишаване на работните заплати, стимулира се регионален пазар на труда.

ФНСЗ винаги е отстоявала таван на плащанията и сега приветства прилагането на таван и намаление на плащанията и в новия период 2023-2027 и обвързването им с/приспадане на разходите на труд. Трябва да подчертаем, че в националната секторна дискусия все още се обсъждат приемането на таван и прогресивно намаление на плащанията и приспадането на разходите за труд и заплати (то е въпрос на национално решение и ще е част от Националния стратегически план по ОСП). Предложени са девет варианта, в седем от които е заложено приспадането на разходите за труд. Тук настояваме за натиск/лобиране гласуваното национално решение да бъде разписаното в споразумението (Националния стратегически план) - въвеждане на таван на приспаданията с ФРЗ, основан на 2.5 пъти средната стойност на стандартните заплати, свързани със селскостопанска дейност на национално или регионално равнище. Тук важен елемент за нас е и въвеждането на социалната условност още от 2023г. (ФНСЗ имаме нарочно становище по темата).

Предложеният проект на **стратегия за вътрешна трудова миграция** и сега се прилага в отделни райони, но за привличането на работници от други държави е за предпочитане отново да се лансира публично проекта на КНСБ „Възраждане“ за привличане на лица от български произход от други държави срещу осигуряване на работни места, обучение, квалификация и жилища. Във всички случаи темата за мобилността на работната сила с цел обезпечаване на работните места с хора трябва да става с участието на секторните синдикати, които следим процесите от 3 десетилетия и за да сме сигурни, че социалния аспект е отчетен. За целта е особено важна връзката между двете министерства – на земеделието и заетостта, за да има сходимост на данни и проблеми и адекватни решения.

Предложението за **временно намаляване на ДДС за първично производство** и поетапно връщане към съответните нива едва ли ще доведе до намаление на цените на хранителните продукти. Макар, че такива примери има в няколко европейски страни. По доброто предложение е намалението на ДДС на стоките от „малката кошница“. Повече подробности са изложени в цялостния материал на КНСБ.

Темата с **представителността на работодателските организации** у нас не е нова, но в сектора тя е болезнено остра и има нужда от спешно решение. Федерацията от години полага усилия за идентифициране на институционализиран социален партньор – работодател (каквото липсва) в отрасъла, с който да се води ефективен секторен социален диалог през ОСТС към МЗХГ. Такъв заинтересован партньор ни е жизнено важен в дискусията на ОСТС като утвърдена институционална форма на обсъждане на социалните въпроси в сектора, който е в непрекъснат преход и технологичен подем – работни места, условия на труд, обучение и квалификация, политики. И тук все

повече се налага нашата идея за учредяването/възстановяването на **Земеделска камара** (такава е била учредена в новата история на България през 2001г., а исторически още през 1896г.; освен това имаме добрите примери в Австрия, Германия, чиято ефективност и ползи днес са несъмнени), която ще удостовери националната представителност на браншовете в отрасъла. Това е категорично по-доброто и работещо решение вместо отново предлагания Закон за браншовите организации, който се предлага безуспешно в няколко парламента, а от синдикална гледна точка е неприемлив заради девалвацията на института на социалните партньори в секторния диалог.

Коалиционното споразумение поставя пред нас **няколко акцента, които будят притеснение и налагат последващо наблюдение** и постоянна комуникация за изясняването им, а именно:

1. Стратегическият план за развитието на земеделието и селските райони е на финала и единствено при приемането на националните решения могат да се постигнат част от поставените цели. Националният план за възстановяване и устойчивост вече от два месеца е предаден в ЕК, а възможностите за рехабилитация и възстановяване на съоръженията за напояване в стратегически важните райони с безвъзмездни средства са изчерпани. Включването им е възможно чрез ползване на кредити. Това буди и нашата тревога за обвързване на поставените секторни цели и предвидени мерки. Във Фонда за насърчаване на технологичния и екологичен преход в селското стопанство (НПВУРБ), в направление „Инвестиции, свързани с ефективното използване на вода в селското стопанство“ са разчетени средства за инвестиции в напояване в отделните земеделски стопанства. Тези средства са различни от средствата, които са спешно необходими за цялостна рехабилитация на националната хидромелиоративна мрежа/система.
2. Видно от Приложение 7 става ясно, че е необходима цялостна **промяна на основните функции на БАБХ**, както на ветеринарно медицинското обслужване и хуманното отношение към животните, така и към административния и лабораторния контрол. Предстоят анализи и оценки за промени в законодателната и подзаконовата уредба, касаеща цялостната ветеринарно медицинската дейност по цялата хранителна верига. Независимо че БАБХ е включена в структурата на МС, за актуализирането и приложението и утвърждаването на заложените политики се разчита на МЗХГ, която е програмиращата институция по политиките в сектор „Земеделие“. Затова от голямо значение е дирекцията, отговорна за политиките по агрохранителната верига да продължи своята дейност като част от структурата на министерството. Допълнителни въпроси буди и неяснотата по отношение на оценката на риска по хранителната верига, особено, ако Центърът за оценка на риска по хранителната верига загуби своята независимост съгласно европейското законодателство по отношение на изготвяните научни

оценки за риска и премине в структурите по контрола (БАБХ) като част от управление на риска, както и повишените изисквания към сектора и свързаните с него преработвателна, хранително-вкусова промишленост, туризъм и пр. – „от фермата до вилницата“ и цялостната зелена сделка. Нещо повече, въвеждането на нови елементи в ОСП – социалната условност и „по-зелените“ изисквания поставят нови рискове по агрохранителната верига и предизвикателства пред фермерите, но и пред контрола.

В администрацията ще последват структурни промени с цел оптимизация, ефективност и подобряване на обслужването, съчетано с намаляване на административната тежест. Друга причина е и преминаването на БАБХ и ИАГ в структурата на МС поради отделянето на контролната дейност от стопанската дейност. И в двете системни звена, обслужващи политиката по земеделие имаме наши (на КНСБ) членове и като цяло са с висок процент на синдикализация на работната сила.

Оптимизация на администрацията не е новост за нас, но въпреки това остават много неясни въпроси, които структурните промени пораждаат обикновено. Съкращението се извършва поради отпадане на функции и политики, изпълняващи се от действащите служители. Какво следва за тях, как ще се (пре)назначават, с какви заплати, ще се назначават ли нови лица и т.н.? За да се постигнат максимално целите на промяната и да се минимизират нежеланите социални и икономически последици всички тези трансформации трябва да бъдат обсъждани в дух на прозрачност и диалог с всички заинтересовани страни и, естествено, със нас, синдикатите.

4. Страната ни е пословична с тежката демографска криза (последното преброяване 2021 потвърди мрачната тенденция) и обезлюдяване на селските райони, респективно и **липсата на работна ръка** за всички сектори, в това число и за селското стопанство, което в същото време страната си поставя за цел да осигурява вътрешното продоволствие и да повиши износа на качествени хранителни продукти, което предполага стратегическо управление на трудовите ресурси. Тук Стратегията по вътрешна миграция е добра стъпка, но няма да е достатъчна. Все повече ще се налага да се търсят външни източници на работна сила, трудова миграция. Ние настояваме за сериозен национален дебат по секторни политики и секторен социален диалог. (реф. към вече написаното за ОСТС и взаимодействие между МЗХГ, МТСП и МОН)

5. Справедлив ли ще е **справедливият зелен и дигитален преход** към работна сила, за която данните от последното преброяване на земеделските стопанства сочат, че семейната работна сила и постоянно заетите в земеделието са едва 292 хил. лица. Работещите от отрасъла и обслужващите го сфери платиха висока цена в тридесетгодишния ни преход и няма място за повече несправедливост към тях. За това е необходим ясен достъп на работещите в сектора до нарочни схеми за

обучение и квалификация в рамките на стратегията за УЦЖ, до специфични схеми за социално осигуряване, до достъпни фондове за превенция и безопасност и здраве при работа.

6. Заложена **промяна в категорията труд** – исканата втора категория труд за животновъдите – също е доста спорна тема. Тук е необходим сериозен анализ за заетите в този сектор и още повече на трудови възнаграждения и осигурителния принос, особено в светлината на ниското ниво на осигурителен принос и дефицитите на националната осигурителна система. Тук има потенциал за разгръщане на допълнителна трудова и социална защита на работещите в сектора. (Секторни схеми за социално защита – ФНСЗ разполага с европейски анализ и препоръки по темата)

7. **Структуриране на браншовите организации** като партньор на изпълнителната власт е много важен въпрос. Тук е крайно необходим анализ на законодателната рамка. Парламентарните ни наблюдения показват, че вече два кабинета представят проект на Закон за браншовите организации и два пъти се отхвърля от социалните партньори. Отново е в подготовка нов Закон за браншовите организации в земеделието. Секторът има нужда от ясно структурирана **браншова Земеделска камара** и ефективен секторен социален диалог за решаване на секторни проблеми и хоризонтални въпроси.

В заключение, ФНСЗ приветства и подкрепя принципно целите и намеренията на политиките в сектор Селско стопанство, която понастоящем е пряка функция на политиките в рамките на ЕС и по-конкретно на ОСП и Зелената сделка, и настояваме за включване и спазване на социалното измерение във всяка стъпка при тяхното разработване и прилагане.

За нас е важно политиките в този мандат да защитават националната икономика и трудовия пазар, да доведат до повишаване ефективността от прилагането на европейското и на националното законодателство, включително и по контрола на агрохранителната верига, да се провеждат в дух на диалог и прозрачност и да допринасят за утвърждаване на сектора като модерен и привлекателен за честен бизнес и достоен труд в иновативна и предвидима среда.

**** Декември 2021г.*